

Ἐπὶ τέλους ἑλληνικὸ ἔργο στὴν Κ.Ο.Α.
καὶ ἓνας ἀνερχόμενος Σλοβάκος ἀρχιμουσικός.

22/2015.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ἀπὸ τὸ περυσινὸ φθινόπωρο ἡ Κρατικὴ Ὀρχήστρα Ἀθηνῶν (ΚΟΑ), περιέλαβε στὴν τελευταία συναυλία τῆς περιόδου 2014-15, ἑλληνικὸ ἔργο. Δὲν τὴν παρακολουθῶ πρόσφατα, κυρίως ἐπειδὴ τὰ προγράμματά της ἀποτελοῦν μόνο ξένα ἔργα, πού καὶ τὰ CD τους πωλοῦνται σὲ ὑπεραγορὲς (νεοελληνιστί...σουπερμάρκετ) ἀλλὰ καὶ μπορεῖ νὰ κατεβάσει κανεὶς ἀπὸ τὸ You Tube πάντοτε σὲ ἀπειρία ἀρίστων ἐκτελέσεων. Περιττεύει νομίζω ἀπολύτως πιά, ἢ ὁποιαδήποτε κρίση, ἀρνητικὴ, γλιαρῆ, θετικὴ ἢ καὶ ἐνθουσιώδης γιὰ τέτοια ἔργα Ἔτσι ὡς τώρα παρακολούθησα μόνον δύο φετινὲς συναυλίες ἐν μέρει... κυανόλευκης χροιάς, καὶ αὐτὲς ἐκτὸς προγραμματισμοῦ της: τὴ χριστουγεννιάτικη ὑπὸ τὸν Ἀνδρέα Τσελίκα μὲ μουσικὴ ἀπὸ ἑλληνικὲς καὶ ξένες ὀπερέτες, καὶ τὴν ἑτεροχρονισμένη, ὑπὸ τὸ Βύρωνα Φιδετζῆ, μὲ ἑλληνικὰ ἔργα, γιὰ τὴν 150ετηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Θεωρώντας ὅμως πασίγνωστες τὶς θέσεις μου περὶ Ἑλληνικῆς μουσικῆς ὅσο καὶ περὶ γενικότερου προγραμματισμοῦ τῆς Κ.Ο.Α. αὐτὴ τὴ φορά θὰ ἐπισημάνω μόνο τὴν ὄντως ἀξία πανηγυρισμοῦ θεσμοποίησης τῆς συν-υπάρξεως ΚΟΑ καὶ Μεγάρου ὑπὸ τὴ στέγη τοῦ τελευταίου, πού ἐπιτεύχθηκε χάρις στὴν παρέμβαση τοῦ ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ κ. Νίκου Ξυδάκη. Τὴν πληροφορήθηκα καὶ τὴν ἀρχειοθέτησα (ὅπως ὅλο τὸ ἠλεκτρονικὸ ταχυδρομεῖο τῆς ΚΟΑ καὶ ἄλλων θεσμῶν) λόγω ἧς λεπτομερεστάτης ἀνακοινώσεως γιὰ τὴ συνέντευξη Τύπου τοῦ διευθυντοῦ τῆς Κ.Ο.Α. ἐπὶ τῇ λήξει τῆς περιόδου 2014-15, πού ἔλαβα τὴν Τετάρτη, 3 Ἰουνίου 2015, ὥρα 16.36': σ' αὐτὴν οὔτε λέξη περὶ Ἑλληνικῆς μουσικῆς..

Γιὰ τρεῖς ὥστόσο λόγους παρακολούθησα τὴν καταληκτικὴ τῆς συναυλία. Πρῶτο καὶ κυριότερος φυσικὰ τὸ ἑλληνικὸ ἔργο. Δεύτερος ὁ ὀλοένα ἀνερχόμενος Σλαβάκος ἀρχιμουσικός **Γιουράϊ Βάλτσουχα** [Juraj Valčuha, γ. 1976], ἀπὸ τὸ 2009, μόνιμος ἀρχιμουσικός τῆς Ἑθνικῆς Συμφωνικῆς Ὀρχήστρας τῆς RAI (Ἰταλικῆς Ραδιοτηλεοράσεως), μὲ ἔδρα τὸ Τουρίνο, προῖόν τῆς συγχωνεύσεως τὸ 1994 τεσσάρων συμφωνικῶν ὀρχηστρῶν τῆς RAI (Τουρίνου, Ρώμης, Νεαπόλεως καὶ Μιλάνου). Καὶ τρίτος δύο ἀπὸ τὰ λιγότερο ἀκουόμενα ἔργα τοῦ ἔσαι παραγνωρισμένου Ραχμάνινωφ: τὸ *Κοντσέρτο γιὰ πιάνο* ἀρ. 1, στὴν ὀριστικὴ γραφὴ τοῦ 1917 καὶ τὴ *Συμφωνία* ἀρ. 2. Κι' ἀλήθεια ἀναρωτιέμαι πόσοι φιλόμουσοι ὄχι μόνον στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ἔχουν ἀκούσει τὴν ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸν Ποῦσκιν ὄπερά του *Ὁ Φιλάργυρος Ἰππότης* (ρωσ. *Скупой рыцарь*, πρφ. *Skupóy rýtsar*), ἔργο 24 (παγκόσμια ἀ' ἐκτ. Μόσχα, θέατρο *Μπολσόϊ*, 11/24.1.1906).

1. ΜΠΟΡΜΠΟΥΔΑΚΗΣ, ΜΗΝΑΣ (γ. 1974): «*Medéa granulairé*» (2010), δηλαδή *Μήδεια κοκκιώδης* (ὄχι...κοκκώδης, ὡς ἀνέφερε τὸ πρόγραμμα) τιτλοφοροῦσε ὁ συνθέτης τὸ ἔργο του σὲ συζητήσιμα γαλλικὰ (ἢ *Μήδεια* ἀποδιδόταν *Medéa*: τὸ σωστό εἶναι *Medée*). Ὁ ἐγκατεστημένος στὸ Μόναχο συνθέτης καὶ πιανίστας μᾶς εἶναι γνωστός καὶ συμπαθέστατος ἀπὸ ἀρκετὰ ἄλλα ἔργα του. Ἡ «*Κοκκιώδης Μήδεια*» εἶναι ὁμολογουμένως συνταρακτικὸ ψυχογράφημα τῆς τραγικῆς ἡρωΐδας. Ὁ συνθέτης ἐξηγεῖ ἐναργέστατα τὸ ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως μυστηριῶδες ἐπίθετο: *Θρηῆνος, μοιρολόϊ, θυμὸς καὶ ἀπόγνωση* (ἐνν. τῆς ἡρωΐδος) ἀποδίδονται στὴν παρτιτούρα σὰν μικροσκοπικοὶ ἠχητικοὶ κόκκοι γεμάτοι ἐνταση, χρησιμοποιώντας τὴ δανεισμένη ἀπὸ τὴν ἠλεκτρονικὴ μουσικὴ τεχνικὴ τῆς κοκκ(ι)οειδοῦς συνθέσεως [*Granular Synthesis*]. Οἱ θυμικὲς μεταπτώσεις καί, κυρίως, ἡ ἀπελπισμένη μοναξιά τῆς ἡρωΐδος ἀποδίδονται μὲ ἐντυπωσιάζουσα ἀμεσότητα, χάρις στὸ μοίρασμα τῆς ὀρχήστρας σὲ διακριτὲς ἐνότητες: μεμονωμένα χάλκινα (τὸ ἔργο ἀρχίζει μὲ κατιοῦσα τρίτη τρομπονιοῦ) ἢ ξύλινα (κλαρινέτο, στὸ ὁποῖο προστίθενται ἄλλα ξύλινα) πάνω ἀπὸ ἤρεμον ὠκεανὸ ἐγχόρδων καὶ ὀργιαστικὰ ξεσπάσματα κρουστῶν. Ωραιότατο ἔργο!

2. ΡΑΧΜΑΝΙΝΩΦ, ΣΕΡΓΚΕΪ ΒΑΣΙΛΙΕΒΙΤΣ [ρωσ. *Ραχμάνινοφ Σεργέϊ Βασίλβιτς*, 1873-1943]: *Κοντσέρτο γιὰ πιάνο* ἀρ. 1, φα# ἑλ., ἔργο 1 (1891, ἀναθ. 1917). Σολίστ: ὁ νεότατος **Κορνήλιος**

Μιχαηλίδης (γ. 1989, ἄρα 26 ἐτῶν), πού βοηθήθηκε ἀπό τή χαρισματική συμπαράσταση τοῦ Βάλτσουχα. Ἦδη ἀπό τὸ α΄ μέρος ἀναζητήθηκε μεγαλύτερη καθαρότητα σὲ γρήγορα περάσματα, ἐνῶ ἡ προσέγγιση ἦταν δεξιοτεχνικά μεγαλόστομη, ὄχι ἀκριβῶς θορυβώδης (ἀγγλ. boisterous), εἰς βάρος τῆς μουσικῆς οὐσίας: σὲ ὅλο τὸ ἔργο τὸ πόδι τοῦ σολίστ δὲν ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ πεντάλ, παρὰ σὲ ἀστραπιαῖες «ἀνάσες», συντομότερες καὶ ἀπὸ...λόξυγα. Ἐντὶ νὰ ἀφήνει τὴ μελωδία νὰ μιᾶ μόνη της, ὀλοφάνερα ὁ σολίστ ἀναζητοῦσε πρότυπα σὲ ἄλλες ἐρμηνεῖες (β΄ μέρος, *Andante*), πράγμα πού, τελικῶς ἔκαμε τὴν ὅποια ἐρμηνεία του ἐμφανῶς ἀνομοιογενῆ—πάντως ὄχι patchwork, ἀγγλ. μπαλωματούργημα). Ἡ συγκρατημένα ρωμαλέα, θαυμαστὰ «ἐσκεμμένη» καὶ μελετημένη διεύθυνση ὅμως τοῦ θαυμάσιου Βάλτσουχα, δὲ βοήθησε μόνο τὸν ἄπειρο νέο σολίστ ἀλλ ἀνέδειξε καὶ τὶς μεγάλες μουσικὲς ἀρετὲς ἑνὸς ἔργου πού, ὅπως ὅλος ὁ ὑπόλοιπος συνθέτης Ραχμάνινωφ, καταποντίσθηκε μὲς στὴν ὑπέρμετρη δημοτικότητα τῶν *Κοντσέρτων γιὰ πιάνο ἄρ. 2 καὶ ἄρ. 3*. Χάρη σὲ μιὰν ὠραιότατη φράση στὰ ἔγχορδα, βελούδινα χάλκινα, πιανιστικά περάσματα φανερά ἀναπέμποντα στὸ *Κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Γκρήγκ* (καθ' ὁμολογίαν τοῦ πρότυπο τοῦ συνθέτη) καὶ τέλος μιὰ ἔξοχη οἰκονομία γραφῆς καὶ μορφῆς, τὸ διαμέτρημα τοῦ ὅλου ἔργου ἔγινε ἀντιληπτό ἤδη μὲ τὴν καταληκτικὴ συγχορδία τοῦ α΄ μέρους, *Vivace*. Τὸ συντομότερο (74 μέτρα) *Andante cantabile*, πού χαρακτηρίζεται «στοχαστικὸ *Νυχτερινό*» ἐνίσχυσε τὴν ἐντύπωση γιὰ νὰ τὴν ὀλοκληρώσει πανηγυρικὰ ἢ πυκνότητα σκέψεως, ἐναλλασσόμενη μὲ πλατειῆς μελωδίες ἐγχόρδων τοῦ φινάλε *Allegro vivace*, πού ἄρχισε μᾶλλον σὰν ἄψογα ἐλεγγόμενο *strepitoso* (ἐμφατικὰ ἠχηρό).

3. ΡΑΧΜΑΝΙΝΩΦ, ΣΕΡΓΚΕΪ ΒΑΣΙΛΙΕΒΙΤΣ : *Συμφωνία ἄρ. 2*, μι ἐλ. (1906-07· α΄ ἐκτέλεση ὑπὸ τὸ συνθέτη: Ἄγ. Πετρούπολη 8 Φεβρ. 1908). Μιὰ ἐρμηνεία ἀναδείξασα τὸ ἔργο σὲ μιὰ *Weltanschauung* (γερμ. προσωπικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς ἢ τοῦ σύμπαντος) ἄξια ἑνὸς Μάλερ χωρὶς τὴν συχνὰ ψυχαναγκαστικὴ μακρηγορία του καὶ τὶς kitsch πινελλιές του, ἢ ἑνὸς Μπροῦκνερ, συγκινητικότερα αὐτεγκάθειρκτου ἐρμηίτη πού λές καὶ καταλήγει σὲ μυστικιστικὴν ἔνωση μὲ τὸ Θεό του. Σημειώσαμε τὸ ὑπέροχο χτίσιμο τοῦ εἰσαγωγικοῦ *Largo* (I. *Largo-Allegro*), πού κορυφώθηκε ἀριστοτεχνικά σὲ *tutti* μὲ ρολλισμὸ τυμπάνων, ἀπάγοντας σὲ ἓνα θεῖο σόλο ἀγγλικοῦ κόρνου, μὲ ἐξαίσιον μουσικὸ παλμὸ παιγμένο

101 ΚΑΝΟΝΙΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΕΚ ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΥ: -4- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΑΠΟ ΚΡΑΤ. ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ἀπὸ τὴν νεαρὰ κυρία τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα (ὅπως καὶ ὄλων τῶν μελῶν τῆς ΚΟΑ) δυστυχῶς ἀποσιωποῦσε τὸ λόγῳ λιτότητος μονόφυλλο πρόγραμμα, ἐνῶ στὸ ἀκολουθῆσαν Allegro μᾶς καθήλωσεν ἡ λυγμικότητά του. Στὸ Σκέρτσο (II. Allegro molto) προσέξαμε ἰδιαίτερα τὴν τεχνικὴ τοῦ Βάλτσουχα: ἡ μετροδότηση μὲ τὸ δεξί, μὲ κινήσεις ἐντυπωσιακὰ ἐναλλασσόμενου πλάτους, ἦταν ταυτόχρονα καὶ ἐμπειρότατος «πηδαλιούχος», θὰ λέγαμε, τῆς ἐρμηνείας, σὲ μικροδομές καὶ μακροδομή, πού διοχέτευε λεπτότατες συγκινησιακὲς καὶ ἐκφραστικὲς ἀποχρώσεις, ἐπιτυγχάνοντας ὀλόψυχην ἀνταπόκριση τῶν μουσικῶν. Τὸ μέρος III. Adagio, σὲ μείζονα τρόπο, πυκνότατα ὑφασμένο μετὰ τὰ εἰσαγωγικὰ σόλι βιολιοῦ καί, ἰδίως κλαρινέτου, ἔδωσε τὴν ἐντύπωση ὀλοκληρώσεως καὶ πορείας ἀπὸ τὴν αὐγὴ σὲ ἐκθαμβωτικὸ μεσουράνημα, πρὶν τὸν ἐπίλογο, οἶονεὶ coda, σόλο κόρνου πάνω σὲ γοργὸν «ἁρμονικὸ ρυθμὸ» δηλ. γρήγορην ἀλλαγὴ συγχορδιῶν. Τὸ φινάλε, IV. Allegro vivace, κορύφωσε τὴ συγκινησιακὴ μέθεξή μας: λαχταρούσαμε νὰ κρατήσουμε καὶ νὰ διαιωνίσουμε κάθε στιγμὴ αὐτῆς τῆς μοναδικῆς ἐρμηνείας ἀπὸ ἀρχιμουσικὸ μὲ ἄνετα προβλέψιμο παγκόσμιο μεσουράνημα, πού νοηματοδοτοῦσε τόσο κάθε νότα καὶ μοτίβο, ὥστε νὰ ἀναγνωρίζουμε ἄνετα τὶς θεματικὲς ἀνακεφαλαιώσεις προηγουμένων μερῶν. (Αἴθουσα Χρ. Δ. Λαμπράκη, 29.5.2015).
